Ч. 197 (13.742). Львів, субота 28. липня 1934. Poaktowa opłata opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143,322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	30·00 „
Річно	60·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Державний переворот в Австрії.

Канцлер Дольфус убитий.

ПОЧАТОК ПЕРЕВОРОТУ. ПОДІЇ В РАДІО.

ВІДЕНЬ, 26. 7. ПАТ. В середу в полудне 8-ох нац.-соціялістів в одностроях Гаймвери вдерлося до будинку віденського радія („Раваг") при Йоганнесгассе та обезсилили спікера. Сталося це в 1 год. пополудні. Концерт з грамофонових плит нагло перервано і змовники проголосили такий комунікат: „Союзний уряд подався до димісії. Д-р Рінтелен, посол у Римі, обіймає становище союзного канцлера". Від тієї хвилини радіо замовкло на деякий час аж до год. 15.30. Зате крізь мікрофон продерся у світ відгомін сцени зі спікером. Кружляють поголоски, що дир. „Равагу" Гольд убитий.

Вістка про уступлення канцлера Дольфуса стала гаслом до революції в цілій Австрії.

ЗМОВНИКИ В ПАЛАТІ КАНЦЛЕРА.

Одночасно друга група змовників, яких 150 озброєних людей в одностроях Гаймвери, заїхали самоходами перед палату канцлера. Сторожа пропустила цілий відділ свобідно, бо вважала їх правдивим відділом війська і поліції. Виявилося, що змовники заздалегідь обдумали плян нападу і тому надягнули однострої членів Гаймвери, щоби змилити сторожкість поліції і влади. Провідниками змовників був один десятник в однострою майора, а другий в однострою капітана. Напасники перетяли телефонічні дроти з урядом канцлера. При входових дверях до палати змовники виставили скоростріли.

ЗАСІДАННЯ РАДИ МІНІСТРІВ. УБИВСТВО ДОЛЬФУСА.

В середу перед полуднем відбувалося в палаті канцлера засідання ради міністрів під проводом канцлера Дольфуса. Перед год. 12. вполудне надійшли вістки до ради міністрів, що в руханковій салі при Зібенштернштрассе зійшлося яких 300 людей. Незабаром міністри довідалися про події в радіо і містифікацію з уступленням уряду канцлера Дольфуса. Тому засідання ради міністрів перервано. Більшість міністрів вийшла з палати канцлера, де залишилися тільки канцлер Дольфус, міністр Фей та віцеміністр Карвінський. Саме в тій хвилині змовники ввійшли до палати канцлера та обсадили всі кімнати, забороняючи присутнім виходити з них. Канцлера Дольфуса й обох міністрів спершу замкнули в одній кімнаті. По хвилині вивели канцлера Дольфуса та Карвінського до окремої кімнати. За кілька хвилин змовники покликали мін. Фея до канцлера Дольфуса, кажучи, що він взиває Фея на розмову. Мін. Фей пішов за змовниками і побачив раненого канцлера на тапчані. Дольфус слабим голосом просив Фея, щоби заопікувався його родиною та не проливав крови. По цій коротенькій розмові відвели Фея назад до окремої кімнати, де він залишився враз з Карвінським ще кілька годин під ескортою змовників.

ПЕРЕГОВОРИ УРЯДУ ЗІ ЗМОВНИКАМИ. УМОВИНИ ПЕРЕМИРЯ.

Міністри, які залишилися на волі, зійшлися негайно в міністерстві військових справ та почали радити над новою ситуацією. Міністр освіти Шушніґ повідомив телефонічно про хід подій президента Міклясa, який перебував поза Віднем на відпочинку. Президент доручив мін. Шушніґові тимчасову керму уряду, наділюючи міністра потрібними повновластями. Щоби ратувати життя замкненим міністрам і канцлерові, уряд вислав до змовників міністра суспільної опіки на переговори. Змовникам уряд дозволив на свобідний перехід до кордонів Німеччини, коли до 15-ох хвилин покинуть палату канцлера та обійдеться без жертв.

І дійсно в год. 6-ій вечором перед палатою канцлера з'явився міністр суспільної опіки Нойштедтер-Штірмер з повновластями уряду та президента та подав змовникам умовини перемиря, даючи їм час 15 хвилин. Змовники згодилися на кількахвилинну розмову мін. Фея з міністром суспільної опіки. По кількох хвилинах змовники погодилися на пропоновані умовини і звільнили мін. Фея та Карвінського.

ПОСЕРЕДНИЦТВО НІМЕЦЬКОГО ПОСЛА.

На домагання змовників вечором приїхав до палати канцлера німецький посол Ріт, щоби забезпечити їм свобідний перехід кордону. Посол приїхав до палати під охороною поліції. Коли змовники вийшли з палати, яку негайно обсадило військо та поліція, ствердили, що канцлер Дольфус уже не жив.

ПОЛІТИКА ДОЛЬФУСА НЕ ЗМІНИТЬСЯ.

Мін. Фей та Шушніґ виголосили в радіо промови про хід подій та запевнили, що будуть продовжувати політику канцлера Дольфуса. Незалежність Австрії втримають за всяку ціну.

БІЙКИ У ВІДНІ І В КРАЮ.

Поліція і військо та відділи Гаймвери приступом здобули радіо, вживаючи газових бомб. Крім того на дахах сусідніх домів уставлено скоростріли, з яких обстрілювано радіо. В год. 2.30 пополудні поліція і військо опанували радіо. Було кілька вбитих та багато ранених. У Стирії та деяких місцевостях Австрії націонал-соціялісти уладили кілька нападів, які легко влада зліквідувала.

В Інсбруку два націонал-соціялісти убили команданта поліції Гікля. Обох справників арештували.

МОБІЛІЗАЦІЯ В АВСТРІЇ.

На вістку про державний переворот віцеканцлер кн. Штаремберг перервав свою відпустку і вернувся з Венеції до Відня. На приказ кн. Штаремберга відбувається мобілізація Гаймвери в цілій Австрії з метою здушити акцію націонал-соціялістів та привернути в державі лад і спокій.

ДВА СМЕРТЕЛЬНІ СТРІЛИ.

Возьний Дольфуса зізнав, що до кабінету канцлера увійшло 12 людей. Їх провідник стріляв двічі до канцлера, який захитався і впав на землю, взиваючи помочі. На його прохання змовники не дозволили візвати ні лікаря ні священика.

Канцлер Дольфус помер від двох смертельних стрілів по двох годинах від упливу крови. Про трагічну смерть канцлера повідомили дружину Дольфуса, яка виїхала зі синком на відпочинок до Річіоне в гостину до Муссолінія. Дружина прилетіла літаком до Відня вночі.

НАГЛІ СУДИ.

В середу вночі проголосив уряд у Відні та Стирії наглі суди. Всі збори заборонені. Рух на вулицях дозволений тільки до год. 8-ої вечором.

НІМЕЦЬКИЙ ПОСОЛ ВІДКЛИКАНИЙ.

БЕРЛІН, 26. 7. ПАТ. Німецький уряд на вістку австрійських комунікатів, що посол Ріт висловив згоду на свобідний перехід для змовників кордону Німеччини, відкликав його негайно з Відня. Міністр закордонних справ Нойрат вислав австрійському урядові телеграфічно заяву співчуття з приводу смерти канцлера Дольфуса. Канцлер Гітлер на вістку про події в Австрії перервав свою відпустку і вернувся до Берліна. Німецький уряд видав приказ арештувати всіх змовників, які перейшли би кордони Німеччини.

УБИВСТВО КАНЦЛЕРА ДОЛЬФУСА.

Львів, 26. липня 1934.

Світова хроніка політичних атентатів може записати ще один атентат, ще одно вбивство кермани́ча держави. На іншому місці читачі найдуть опис спроби перевороту в Австрії, спроби, яка єдиною „позитивною" позицією у біляисі записала вбивство канцлера. З баламутних телеграм із Відня виходить, що взагалі тамошні вчорашні події були може доказом бравурности змовників, доказом їх зручности і відваги, але що зрештою весь „переворот" був обрахований хіба лише на паніку серед членів уряду, щоб вони з остраху за власне життя зреклися влади у користь напасників. Кілька (читаємо що буквально: вісім) осіб заняло студію віденського радія, несповна півтори сотні вдерлося до палати канцлера, одні і другі покористувалися підступом, водягнувшись у мундури Гаймвери, поліції чи війська. Наробили заколоту, остаточно за ціну власної безпеки очистили заняті будинки і залишили за собою — трупа канцлера Дольфуса.

Як бачимо, годі ще зорієнтуватися чи це була поважна спроба державного замаху, чи голосна демонстрація. Одно і друге булоб політично зрозуміле і вказало би світові та власному народові й урядові, що національно-соціялістичний рух в Австрії все ще живий, ба може навіть ще кріпшає, що всякі репресії на ніщо не здадуться, і що скорше чи пізніше нинішній режім буде примушений перед ним скапітулювати. Все це в порядку й історія з опануванням висильної стації радія та проголошенням димісії уряду, що в міжчасі найшовся замкнений у своїх міністеріяльних канцеляріях, могла навіть здобути націонал-соціялістичним смільчакам симпатії. Колиж показалось би, що раптом, під вражінням тієї бравурности, те саме військо і та сама поліція, що кілька тижнів тому криваво ломили соціялістичну силу і віддали диктаторську владу Дольфусові, тепер не схотять визволяти Дольфуса і станутъ по стороні змобілізованої під канцлерською палатою юрби народу, то тоді моральний успіх демонстрації перейшов би й у політичний тріюмф.

Але пощо було вбивати Дольфуса?!

Ось запит, який перекреслює весь моральний успіх вчорашнього виступу віденських націонал-соціялістів, ось позиція у білянсі, яка на весь той виступ кидає тінь питайного знаку, на червоно-кривавому тлі. Пощо було вбивати людину, коли ані цим вбивством змовники не здобували влади, ані не підривали ідеї, що її заступав своєю особою покійний канцлер, ані навіть не усували головної перешкоди на шляху до влади! Це чергове у світі політичне вбивство вражає своєю повною політичною недоцільністю і доказує з одного боку, як часто ще у світі у політичних актах брак політичного розуму і, з другого боку, яку малу ціну має нині в очах людей людське життя!

Із рук власних земляків згинув політик, що вмів свій погляд на добро і будучність батьківщини боронити надзвичайно енергійно та скріплювати свою владу розбудовою внутрішньої системи і міжнародніми умовами. Правда, він не цурався кривавих метод влади — і це мабуть

перерішило його власну долю. А проте не він один чейже був підпорою системи і не від його життя чи смерти залежало дальше іствування цієї системи. У нинішніх часах так тісно повязані міжнародні звязки й інтереси і кожна ідея має стільки фанатичних звеличників, що на місце одної людини стають відразу десятки.

Дошкульний брак одиниці відчувається лише тоді, коли одиниця, яка відійшла, була ґеніяльною. А ґеніїв у тисячеліттях історії буває обмаль! Ніодин із маршалів Наполеона не міг заступити свого вожда, — але скільки інших Наполеонів знає всесвітня історія? Ще менше незаступних державних діячів. Індивідуальности взагалі родяться рідко, а ще важче вирішити, хто з численних рядів ріжнонаціональних політиків є справжньою індивідуальністю.

Трудно теж сказати це напевно про покійного австрійського канцлера. Відомо напр., що в крівавих віденських днях розправи з соціялістами рішаючий голос мав не Дольфус, а віцеканцлер Фей. І нині на місце Дольфуса є напевне чимало кандидатів, які ледви чи будуть відзначатися більшою поблажливістю супроти національ-соціялістів, ніж її проявляв Дольфус. Напевно теж не змінить свого погляду на структуру Середньої Европи Мусоліні — і напевне через вбивство Дольфуса не збільшиться авторитет ідеї, в імя якої змовники вбили Дольфуса.

Тимто чергове вбивство є наслідком чергового трагічного непорозуміння. Через трагічне непорозуміння члени одної нації винищуються, один одному відбирає життя, з вірою, що це — для добра ідеї, яка того крівавого арґументу зовсім не потрібує. Найтрагічнішим непорозумінням бувають випадки, коли насильно гинуть люди, не приносячи своєю смертю нікому ніякої користи, — коли їх смерть не була рідній нації потрібна.

Фатальні висліди боротьби двох сил.

Про промисл і хліборобство в Польщі.

Багато пишеться про те, що причиною катастрофального положення хліборобства в Польщі є загальносвітова кріза, зокремаж дуже низькі ціни збіжа у таких типово експортових хліборобських краях, як Румунія, Мадярщина, Югославія, Болгарія, чи заморські аграрні краї, які бють ціни збіжа Польщі.

Не дасться заперечити, що вичислені краї **побивають польське збіжа на західних ринках дешевістю свого збіжа.** Але чому Польща, в якій 72.3 відсотків населення займається хліборобством, отже край також типово аграрний, не всилі з ними нарівні конкурувати на заграничних ринках так, щоби і в Польщі хліборобська продукція оплачувалась? Пригляньмось польській аграрній політиці, спробуймо пригадати собі та оцінити деякі потягнення, а їх наслідки дадуть нам образ сьогоднішньої дійсности.

Пригадаймо собі, як то в цілій польській пресі від перших початків самостійности Польщі було повно статтей про конечність створити Польщу промисловою державою, подібною до держав заходу. Нераз можна було вичитувати аж до смішности перебільшені патріотичні фрази на цю тему. Сьогодні вже не є тайною, що до того доложив рук не хто інший, а заінтересовані впливові круги добре зорганізованих промисловців, так зв. „Левіятан". До того обставини зложились так, що їх підтримували круги оборонців міського робітництва та урядництва. На жаль, політика, ведена з усіх сторін проти інтересів хліборобства і його коштом видала свої овочі. Ось приклади: Польща, у збіжу безумовно самовистарчальна, ба навіть наставлена на експорт, спроваджує рік за роком збіже з заграниці. У 1927 році спровадила 41.205 вагонів збіжа за 208 міл. золотих, а навіть ще у 1928 році, в останньому перед крізою, спровадила 28.108 вагонів на 176 міліонів. Була це очевидна **політика, наставлена на знижку хліборобських продуктів,** на яку ніякий аґрарний край ніколи не йде. І сталося. Так підважені імпортом ціни краєвого збіжа стали в 1928 р. нагло падати. Очевидно, в краю показався такий надмір збіжа, що не тільки те закуплене треба було продавати, на жаль уже за безцін, але також надмір з власної продукції. Від того часу хліборобство перестало рентуватися, зачало кульгати.

Але не лише на цій ділянці бачимо поборювання хліборобства. Є й інші. Покличемось тут на **офіційні цифри Інституту для досліду господарських конюнктур.** Вони скажуть нам, як то у часах загальносвітової знижки цін піддержують у Польщі штучно ціни промислових виробів, і то постійно аж досі також у некорисить хліборобства. І так, коли ціни промислових і хліборобських продуктів у 1928 р. приймемо на вказівнику 100, то ціни всіх хліборобських продуктів упали до травня 1934 р. аж на вказівник 38.7, у тім збіже на 34.7. Так також падали в тому часі ціни сирого дерева, цього другого артикулу сільського господарства, бо дійшли в 1931 р. до вказівника 47.9

Але скартелізований промисл — а промисл майже весь скартелізований — і то головно той, який продукує найбільше артикулів, потрібних для хліборобства, від 1928 р. майже не знизив досі цін. Бо ось приладдя і рільничі машини є ще сьогодні на вказівнику 85.7, навози 84.3, а такі продукти, як нафта, цукор та інші лишились досі майже на тих самих цінах, які були в 1928 році. Колиб ті ціни не були штучно піддержувані, то вони знизилисяб напевно аж до рівня цін на хліборобські продукти. А доказ? Коли розбився в Польщі цементовий картель, то ціна цементу впала з зол. 12 аж на зол. 4.50, а тепер вона ще нижча. Так було також із суперфосфатовим картелем з хвилиною, як він розбився; тільки він завчасу склеївся наново і підніс знову ціну вгору.

Та ще більше віддалені в цінах від хліборобських продуктів є ціни монополевого промислу, що є необхідними артикулами щоденного вжитку хліборобських мас, як **сірники, сіль, тютюн.** Сіль навіть піднеслась у ціні до вказівника 104, сірники також піднеслись, у добавку зменшилася скількість штук у пуделочках.

Тут додамо, що подані цифри є пересічні для цілої Польщі. Але всі знаємо, що чим далі на схід, тим рільні плоди дешевші, а промислові вироби дорожчі. Тому ріжниці в цінах є у нас значно більші, ніж це подає згаданий Інститут. А це наставлене на те, щоб дешевими цінами хліборобських продуктів піддержувати промисл, не даючи за те хліборобству нічого.

Чому не протиставився тому якслід хліборобський світ?

Хліборобський світ не вмів ніколи проти такого стану речі боронитися. Хлібороб все працьовитий, запопадливий, обовязковий, з найбільшим запереченням і самопосвятою виконує своє завдання продуцента поживи, навіть коли продукція перестає оплачуватись. Серед найтяжчих умовин пяти останніх років крізи боровся хліборобський стан за удержання своїх варстатів праці під постійними ударами крізи і під експериментами тих, що його коштом будували промисл. А вислідом — **постійна екстенсифікація господарства і щораз менша продукція,** саме тоді, як за границею хліборобство постійно росте. Коли рільник ще сьогодні експортує, то коштом недоїдання.

Але вийшов і фатальний парадокс, якого не передбачували промисловці з „Левіятану", ані ті, що розбудовували коштом хліборобства промисл, а саме: коли не впали ціни промислових продуктів, то захиталась і впала сама промислова продукція.

Вистане навести для прикладу факт, що фабрикація плугів, звязана тільки з хліборобством, упала з вказівника 100 у 1928 році аж до вказівника 2.5. Цей промисл і взагалі **весь промисл рільничого приладдя та машин лежить завдяки своїй власній захланности.** А як цей факт свідчить про занепад хліборобської культури, не потребуємо говорити. Добрий плуг — це сьогодні люксус.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 28. ЛИПНЯ 1934.

ІВАН ГЕЙСТІНҐС ТЕРНЕР 4)

ТРЕБА БУТИ РОЗУМНИМ!

(Докінчення.)

Потім говорив далі:

— Мусиш мені вибачити, коли я своїм правничим та непоетичним способом повторю це все, що сьогодні вечір тут сталося. Приходжу з бюра до хати до своєї жінки й до свого кузина, який сам запросився до мене в гості. Він їсть у мене обід, пє в мене вино, хоч і дешеве вино, це треба признати, але не таке знову кепське, щоби можна оправдати його пізніший поступок. Говорить мені, що він і моя жінка відкрили, будьтоби взаємно себе кохають, й просить мене бути розумним.

Дуже гарно. Безперечно, це також свого роду погляд. Стараюся його зрозуміти. Одначе мушу признати, що цей арґумент негідний та непотрібний. Тому я подумав, що краще буде так уладиться, щоб я виїхав і їх лишив в спокою, щоби не стояти на дорозі їхнього щастя, котре вони сподіваються разом найти. В тій хвилині прийшло мені на думку, що ніякий мужчина в тих обставинах не був би в силі відійти з чиєюсь дружиною, хочби лише тому, що винен йому три фунти стерлінґи. Я пригадую йому, вдаючися чемно, його довг. Не лише, що я не дістав відповіди на мій скромний запит про три фунти, які зовсім байдуже збув він мовчанкою, але ще звернули мені увагу, що я поступаю негарно, бо не думаю ще вивінувати своєї дружини на нове життя постійною платнею. Все таки це для мене дуже дивне.

Замовк. Його люлька знову погасла.

— Гроші, гроші? — закликала Мері. — При чому тут гроші?

Це й кажу, — сказав Джім.

— Ходи, кохана — сказав Геролд, — ходім, — але негайно.

— Куди, о скільки можна запитати? — спитав Джім.

Геролд звернувся до нього сердито:

— Чи мусиш поводитися, як шофер?

— Але, — тривожно завважила Мері, — справді, — куди, Геролд? Куди дорогий?

— Кудинебудь! — відповів той. — У ніч. Під зорі, де цілий світ є наш!.

— У такім випадку, — сказав Джім — можу лише тобі порадити, щоби ти взяла своє футро, бо коли зважити...

Вона перервала йому й повисла, Геролдові на рамені. — Виведи мене геть! Віддай йому його три фунти й виведи мене!

— ...Я йому завтра відішлю, — сказав Геролд. — Ходи, кохана.

— Ні, сказала Мері, — хочу мати то почування, що між нами все скінчене.

Герлод переступав збентежено з ноги на ногу.

— Тепер цього не можу зробити...

Нагло перелякана видивилася Мері на нього. — Ти, ти хочеш мене забирати, — вистогнала, — й не маєш навіть трьох фунтів при собі?

— Ну, вкінці, — пробурмотів Джім, — починаємо бути розумні!

Геролд хвилину мовчав. Потому очуняв.

— Романтика, — зачав, — ваша романтика, Мері...

Але Мері втікла від нього, кинулася лицем до софи й почала хлипати в подушки.

— Забирайся, — але зовсім і то негайно! — сказав Джім. — Коли найду тебе ще вечором у хаті, як буду замикати браму, подам тебе в суд за три фунти. Не приходить мені нічого іншого на думку, що тобі більше допекло би, бо інакше я зробив би це напевно.

Відчинив двері. Геролд влянув на Мері, що лежала на софі. Коли й вона його не затримувала, здвигнув згірдним рухом плечима й вийшов. Джім замкнув двері та вернувся до печі, не говорячи ні слова. Поволі наповнив другий раз люльку.

— Я ніколи йому не віддавалася, — почув він придушений голос зі софи, — я так не думала, коли я це говорила.

— Певно, що ні, — відповів Джім — Це було видно з першого розумного погляду

— Ну, а що тепер? — закликала. — Господи, що тепер?

— Зараз тобі скажу, — відповів Джім. — Встань та обітри собі лице.

Вона сіла, обтираючи очі маленькою батистовою хустинкою; потім глянула на нього перелякано. Джім запалив свою люльку. Тепер вистарчив, як звичайно, один сірник.

— Хочу з тобою поговорити, а потім підем спати.

Знову пересунула хустинкою по очах.

— Твою глупоту можу тобі ще вибачити. Бо в першій мірі була це глупота Тяжче приходиться мені це зрозуміти, як можна було в такім ідіоті задуритися. Не маю чим дуже горди-

Але чи тільки ця ділянка промислу захитана? Ось вугілля, яке до 1928 року йшло масово на село, зникло з села зовсім. І не дивиця; бо коли в 1928 р. коштувала тонна вугілля 100 кг. жита, то нині коштує 500 кг. Або інший приклад: На терені Польщі було у 1928 р. десять фабрик сірників, сьогодні є лиш чотири. У 1928 р. продуковано 196.340 скринь сірників по 500 пуделок, у 1933 р. продуковано вже лиш 80.914. **Зате є в Польщі біля одного міліона запальничок, очевидно неоподаткованих**, і то в більшости чужого фабричного або нашого шлюсарського виробу, а ще більше є середньовічних простих кресал. Бож годі, коли за літру молока можна було дістати перед війною в найдальшій закутині 12 пачок сірників, а сьогодні одну! Так можемо підраховувати упадок продукції в усіх промислових картелевих чи монополевих підприємствах, дарма, що вона для хліборобства необхідна; щож, коли сьогодні ті вироби недоступні...

Зате цікаво, що збут цементу, після розбиття картелю і знижки цін, зріс дуже сильно, як доказ, що дешевий промисловий продукт все піде. Ось цифри збуту цементу в тисячах тон:

	1933 р. (картель)	1934 р. (без. карт.):
січень	3.4	7.2
лютий	3.0	15.1
березень	22.4	64.3
квітень	33.3	101.4

Висновок: упало хліборобство, але й потягнуло за собою штучно підтримуваний промисл, так, що не помогли йому й високі ціни.

А що є сьогодні виходом з ситуації? Одиноко можливим виходом є **зрівноваження цін промислових продуктів з хліборобськими.** А що цін на хліборобські плоди не вдасться піднести до цін промислових виробів з огляду на загранічну конкуренцію, то лишається знижка промислових виробів. Іншого виходу нема, якщо хліборобство має прийти до нормального стану. Але промисл на це не годиться. Він боронится тим, що, мовляв, попаде в нерентовність, що взагалі впаде і пошириться безробіття. Ясне, що це також не жарти. Але господарською основою і навіть головним експортером до західних упромисловлених країв може бути в Польщі хліборобство, а не промисл. Зрештою життя в останніх 5 роках крізи виказало, що промисл може розвиватися правильно тільки рівномірно з розвитком хліборобства, а не його коштом.

М. Творидло.

тися. Говорили мені, щоб я був розумний і думаю, що я точно того придержувався. Але мені здається, що про подружжя ніхто не думає розумно. Це не належало до приємности їздити день у день до бюра й назад в переповненім вагоні. Одначе думка, що таким чином зможу для нас обох уладнувати приємне огнище, помагала мені це зносити. Коли ти, Мері, найдеш когось, хто більше любив би тебе, як я, і це доказав би ділом, тоді зараз згоджуся подумати про це „розумно". — Коли я раніше сказав, що я все мрію про подорожі, то так є дійсно. Це правда. Коли я все-ж рішився одружитися, то можеш тим гордитися. Тепер на тебе черга, щоби розумно подумати. Не сумніваюся теж, що бачиш мої хиби. Я неповоротний, а вечором майже все втомлений, ну, й тому не дуже гарний. А крім того ще неодно можна би мені закинути. Але повір мені, що бачу також твої хиби. Ти пуста й трохи дурна, я сильно під впливом кіна. Тобі конче треба заняття. Тобі бракує дитинки. Так. Ну, йди спати і попробуй розумно над цим подумати.

Вона поволі встала і сховала хустинку. Сльози сорому й упокорення — й може ще чогось іншого — заблистіли знову в її очах, коли отягаючися підходила до дверей. У ньому щось рвалося, щоби зробити два кроки й взяти її в свої обійми. Але запанував над собою. Був засуджений на те, щоби бути розумним.

— Який я радий, — сказав до себе, що вона не зрозуміла, що ті сірники означали. Аж смішно, як страх впливає на пальці. За тиждень або два скажу їй це. Тепер не було би добре.

І він замішав собі шклянку содової води з віскі. *Переклала Олена Яковівська.*

Після траґічної смерти дир. Івана Бабія.

ЗАУПОКІЙНА АРХИЄРЕЙСЬКА СЛУЖБА БОЖА І ПОХОРОНИ.

На мурах міста появились такі клепсидри: „Архиепархіяльний Інститут Католицької Акції ділиться з Українським Громадянством сумною вісткою про трагічну смерть свого першого заслуженого директора Івана Бабія, директора державної ґімназії з українською мовою навчання. Заупокійна архиєрейська Служба Божа відбудеться в парохіяльній церкві св. Ап. Петра і Павла **в пятницю 27.** липня ц. р. в год. 8 рано. На це Богослуження, як також до участи в похоронах **того самого дня в год. 16** ціле українське громадянство запрошує АЕ-парх. Інститут Католицької Акції".

Похорони з церкви св. Ап. Петра й Павла при вул. Личаківській в пятницю 27. липня в год. 4. попол.

КЛЄПСИДРИ.

На мурах м. Львова появилися м. і. клепсидри від Управи й Учительського Збору Акад. Ґімназії, т-ва „Учительська Громада", що повідомляють про смерть і похорони дир. Бабія.

ЗАЯВА СПІВЧУТТЯ.

Президія УНДО й УПР вислала на руки Преосв. Епископа о. д-ра Івана Бучка листа з висловами жалю з приводу трагічної смерти дир. Івана Бабія, як голови Архиепархіяльного Інституту Католицької Акції.

„НОВИЙ ЧАС" ПРО ВБИВСТВО.

У передовій статті п. н. „Жахливий атентат" у „Новому Часі" з 27. ц. м. читаємо м. і. таке:

„Покищо не знаємо нічого ближче про спонуки жахливого злочину на вул. св. Петра і Павла, якого жертвою впав дир. І. Бабій.

Та які спонуки цього злочину не були би, треба його якнайрішучіше осудити!

Його жертвою впала людина, цінена в українських педагогічних колах, добре заслужений старшина Галицької Армії. Коли кілька років тому українське громадянство довідалося, що управу філії акад. гімназії обіймає проф. І. Бабій, з полекшою віддітхнуло.

Проф. Бабій мав добру марку серед свого громадянства за свою громадську діяльність на університетській лавці, за свою діяльність на становищі професора гімназії і за свою участь у героїчній епопеї Галицької Армії.

Його конфлікти з молоддю, як управителя філії акад. гімназії, громадянство трактувало як трагічне непорозуміння, бо загально відомо було, як ця особисто скромна людина дорожить акад. гімназією, з якої вийшли численні кадри громадських діячів на ріжних царинах національного життя.

Академічна гімназія! Найстарша українська середня школа в Галичині. Має вона за собою прегарну традицію. Її директорами були завжди визначні індивідуальности з великим громадським стажем. Учили в ній завжди професори, не тільки зразкові педагоги, а й заслужені для нації громадяни. Довголітніми директорами її були: о. Ільницький, Е. Харкевич, І. Кокорудз. Вчили в ній педагоги такої високої марки, як Ю. Романчук, І. Боберський, д-р І. Копач, О. Терлецький і багато-багато інших загально цінених робітників на народній ниві. До цієї доброї традиції, до цієї атмосфери, яка в цій гімназії панувала, достроювався кожний новий директор, кожний новий професор. Достроювався до неї і пок. дир. Бабій і старався по своїм силам поборювати ті невимовні труднощі, в яких в істнуючих умовинах мусить працювати кожний директор української середньої школи.

І впав, як трагічна жертва сучасного лихоліття".

„ЧИ НЕ ТРЕБАБ ЗЛІКВІДУВАТИ СТАНИЦЮ?"

„Бл. п. дир. Бабій — пише **„Ґазета Порання"** у статті п. н. „Злочин" — був українцем і напевно не злим українцем, не ренегатом і не інструментом винародовлення. Але був керманичем державної гімназії і тут — як виховник — мусів протиставитись симптомам хвороби, що нуртує серед української молоді.

...Інспіраторам убивства здається, що усунули перешкоду, що лягала між ними й душею молоді, що актом терору здобудуть шкільні мури, у які втискалися всякими щілинами. Їх не обходить, що отак упав українець, один з невеличкої верстви умової еліти. Нас теж не обходилоб те, що по тамтому боці барикади винищуються люди. Нажаль, з погляду польського націоналізму такий стан можнаб навіть толерувати...

Невідомо, хто займе опорожнене місце керманича української ґімназії. Але не булоб ніякого дива, якби те місце, що його годі поручити симпатикові ОУН, не зайняв ніхто, якби в міродатних колах дозріло рішення переорати українське шкільництво до основ.

Бо справді — чи можна іменути заступника на те, щоб він, вірний свому учительському званню, знову згинув на якійсь вулиці за місяць чи кілька місяців? Чи можна витягати з українського громадянства найсвітліших і найбільш досвідчених людей на те, щоб ставити їх на станицю, на якій написане: смерть? Чи в цьому був би який глузд і мета? Чи не краще зліквідуватиб станицю, якої атмосферу годі оздоровити, ніж прислоровати її існуванням дальші нещастя й дальші жертви?

Є фактом, що українську молодь рішуче треба вирвати зі середовища, в якому твориться жахлива їдь та отруя. Що добре буде для неї, коли у ближчій зустрічі з польською молоддю навчиться знати й цінити те, що є змістом нашого польського життя: позитивна, творча праця для загалу".

„КОНТРОЛЯ НАД ШКОЛАМИ ОЧЕВИДНА"...

Згадуючи про подробиці вбивства, „Курєр Львовскі" пише у статті „Нове політичне вбивство":

„Нинішнє вбивство насуває надто багато уваг, щоб можна їх тепер висказати. Але важко не виявити подиву для справности тайних організацій, що доконали злочину. Та для їх зухвалої детермінації. Щойно минули два тижні від останніх судових присудів, ще не прогомоніли відгомони декларації УНДО, що відгороджувалася від терористичної тактики ОУН, ще живе обурення з відкриття, що вбивства польського міністра доконали українські елементи, а вже терористи, глумлячись з усіх пересторог і легковажучи всі небезпеки, які тягне для їх народу продовжування злочину, вбивають у білий день, на вулиці польського Львова, присуджену ними жертву. Як глибоко мусів увійти заговір в кола руської молоді! Які вулькани ненависти находяться в ній! І який малий мусить бути на цю бідну молодь вплив розважних елементів, коли не можна відтягнути її від підземелля, в якому зроджується братовбивчий злочин. А може ті, що мають той вплив, не хочуть його використати? Може не мають відваги? А може — шалені! — манять себе надією, що вихіснують револьверові стріли як політичні атути супроти держави й польського народу? Давалоб це зле свідоцтво про реалізм руських політичних провідників, якби в них були такі омани."

Охорона льояльних громадян, репресії злочину, винищування заговорів, контроля шкіл — це все конечне й само собою зрозуміле".

Кінцеві уваги тої статті підпали конфіскаті.

КІЛЬКА ДАТ З ЖИТТЯ БЛ .П. ДИР. І. БАБІЯ.

Покійний дир. Іван Бабій був сином селян зі села Добромірки, збаражського повіту, де уродився 4. березня 1893 р. До ґімназії ходив у Тернополі, яку закінчив з відзначенням 16. червня 1911 р. У львівському університеті студіює фільософію. З вибухом світової війни приділено його до 87-го полку піхоти. В 1915 р. був тяжко ранений. Як нездібного до дальшої військової служби приділюють його до залізничої служби. З повстанням Української Держави вступає до УГА, з якою переживає всі світлі і трагічні моменти аж до її кінця. Від березня 1921 р. обняв посаду учителя державної утраквістичної ґімназії в Бережанах, з якої перейшов у 1928 році до української академічної ґімназії у Львові. Від жовтня 1931 р. став управителем філії державної ґімназії з українською мовою навчання при вул. Рутовського, а від 1. січня ц. р. управителем академічної ґімназії у Львові. Одружився в 1919 р. з Іриною Корчинською, донькою пароха в його родинному селі та мав двоє діте: сина Ореста Ярослава і доньку Оксану Лідію. Рідна сестра жінки Покійного є дружиною посла Степана Кузика.

ЩЕ ПРО ВБИВСТВО ДИР. І. БАБІЯ.

Слідство виявило, що вбивник дир. І. Бабія називається Роман Савчук з Радехова, студент III. р. техніки у Львові. Коли покійник дир. І. Бабій вийшов з брами на вулицю св. Петра, вбивник стояв на хіднику. І ледви покійник ступив кілька кроків, убийник зійшов з хідника на вулицю і з віддалі кількох кроків став стріляти ззаду до дир. Бабія. Перший стріл не

вцілив і тоді вбивник стрілив другий раз. Другий стріл був смертельний, бо куля розторощила череп. Вбивник став утікати вул. Петра до Личаківського цвинтаря. По кількох хвилинах побіг на другий бік вул. св. Петра, а згодом скрутив у бічну вул. св. Павла, яка веде на вул. Пекарську. За вбивником побіг тайний агент Жуковський, який почав стріляти, але стріли хибили. Поліція ствердила, що в критичнім моменті на вул. св. Петра найшовся Франц Гавт, який на відгомін стрілів побіг у напрямі вул. Личаківської взиваючи на допомогу поліцію. Слідство виявило, що Ф. Гавт не був спільником вбивника.

Маневр, на якому пізналися.

Прага, липень 1934.

Як у Франції, так теж і в Чехословаччині звернулися комуністи до соціялістичних партій з предложенням створити спільний фронт проти фашизму й імперіялістичної війни. Але чехословацькі партії стали на іншому становищі, як їх французькі товариші і це предложення відкинули. Перед кількома днями зробила так чеська і німецька соціял-демократична партія, а недільне празьке „Ческе Сльово", орган чеських народніх соціялістів, (Партія Бенеша), принесло таку цікаву відповідь на предложення празького комуністичного політбюра:

„Оцим стверджуємо, що ваш лист з 14. п. м., в якому звертаєтеся до нас з предложенням спільної акції проти фашизму і проти імперіялістичної війни, ми дістали. Ваших предложень прийняти не можемо, бо освідомлюємо собі, що саме тепер, в часах непевности міжнародного положення, розходимося з вами основно в поглядах на програму й тактику. Сучасний стан Европи показує, що до зросту фашистівської реакції причинилась передусім ваша нещаслива тактика перед перемогою диктатур в Італії та в Німеччині.

Обвинувачуємо вас у тому, що ваша ворожа постава супроти демократичного соціялізму і взагалі супроти демократичних принципів витворила сприятливі умовини для перемоги диктатур і для поразки демократичних урядів.

Уважаємо, що серед таких обставин неможлива для нас ніяка спільна акція з вами, при чому виходимо ще й із того заложення, що — а про це повчає нас наш дотеперішній досвід! — кожну нашу спільну акцію ви використали б для агітаційного засобу".

З цієї відповіди бачимо, що наголовок статті „Ческого Сльова", в якій подано до відома це рішення партії чеських народніх соціялістів: „Маневр, на якому пізналися", дуже відповідний.

М-н.

Століття університету св. Володимира в Києві.

(15. (28.) липня 1834 — 1934 р.)

I.

Заснування київського університету звязують з кількома датами, але за головніші з них слід визнати такі: 8. листопада ст. ст. 1833 р. — день підписання царем Миколою I. наказу про перенесення з Кремянця до Києва волинського лицею та перетворення його в університет: 15. липня ст. ст. 1834 р. — день урочистого акту відкриття університету: 28. серпня ст. ст. 1834 р. — день початку викладів в університеті. Звичайно заснування київського університету відносять до дня 15. липня ст. ст. 1834 р.*)

Сталося так, що відкриття університету припало саме на день св. Володимира Великого, в память якого, як це підкреслював царський наказ з дня 8. листопада 1833 р., й засновано університет у Києві.

Засновуючи в Києві університет, російський уряд дбав не стільки про наукові інтереси, скільки про політичні: справа йшла про те, щоб за допомогою університету прищепити польському юнацтву „общій дух русскаго народу", як про це одверто згодом висловився тодішній міністр народньої освіти ґр. С. С. Уваров. Отож київський університет мав обслуговувати насамперед польське громадянство Київщини, Волині та Поділля, як воно й було фактично в перших десятиліттях істнування університету. І тільки пізніше київський університет став притягати до себе молодь Чернигівщини та інших земель Наддніпрянської України.

Спочатку київський університет мав лише два факультети — фільософічний з двома відділами (відділ словесних наук і фізично-математичний) та правничий. Пізніше, а саме в 1841 р. відкрито ще медичний факультет.

Перший склад студентів нараховував усього 62 особи, які розподілялись за факультетами так: на відділі словесних наук — 13, на фізично-математичному відділі — 14, на правничому факультеті — 35. Більшість студентів складалася з поляків та росіян. Жидів майже не було зовсім аж до часу відкриття медичного факультету. Накінець щодо стану, то більшість студентів першого складу належала до дворян (57), і тільки трьох належало до духовного стану, а двох — до міщан. Кожний, хто хотів вступити до київського університету, мусів скласти іспит при університеті незалежно від того, яку школу він скінчив передтим. Цей виключний порядок прийняття студентів пояснювався тим, що міністерство освіти не зовсім довіряло тим свідоцтвам, що їх видавали школи в т. зв. Південно-Західній Росії. Правда, в 1838 р. надано право абітурієнтам 1-ої київської ґімназії вступати до київського університету без іспиту, а в 1842 р. це право поширено й на абітурієнтів інших ґімназій.

Професорський збір спочатку також переважно складався з поляків, за ними йшли німці, і лише незначна меншість належала до українців та росіян. Проте першим ректором був славнозвісний український учений Михайло Максимович, професор російської історії, родом з Полтавщини, а проректором Володимир Цих, професор всесвітньої історії, родом з Харківщини. Згодом, а саме з 1843 р., утворилися серед професорів дві ґрупи — німецька та російська, так що з 1843-го аж до 1861-го р. керування університетом находилося в руках німецької ґрупи, до якої належали й ті російські професори, що скінчили дорпатський університет. Пізніше професори київського університету поділилися на дві партії — ліберальну й консервативну, при чому всі професори українофільського напряму належали до ліберальної партії, тоді як „україножери" під проводом проф. Юліяна Кулаковського та Тимофія Флорінського належали до консервативної партії.

В перших роках свого істнування університет містився в найманих будинках і щойно в 1842 р. закінчено будову величної камяниці, за проектом архітекта В. І. Беретті, на площі великого пустиря, що був оточений з двох боків глибокими й дикими ярами. Проректор В. Цих вже у своїй промові на урочистому акті відкриття університету пророкував добрі наслідки для Києва від істнування в ньому університету: „Університет, дасть зовсім інший вигляд цьому місту. Бідні хати, що ліпляться одна біля другої у віддалених частинах міста, перетворяться у величезні й гарні будинки, а на розлогих пустирях, що відділюють одну частину міста від другої, стануть чудові будови або гарні гриша". І ці його пророцтва цілковито справдилися.

*) Такої думки придержується, між іншими, проф. М. Владимирський-Буданов, автор праці „Исторія Императорскаго университета св. Владиміра". Кіевъ, 1884. 674 + XLI + 1 неч + IV + 2 неч. стор. В цьому першому й на жаль єдиному томі автор довів історію київського університету до 1855 р.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 28. ЛИПНЯ 1934.

о. СТЕПАН КОВАЛІВ.

ПРО ДУХІВ.

I. ДИВНІ ЯВИЩА В ДОМАХ.

В грудні 1847 р. в селі Гайдсвіл (округа Нюйорку в Пів. Америці) осіла родина Фоксів. В кілька днів після того, як вона приїхала, зачали діятися в її домі чудні дива. Без ніякої примітної природньої причини чути було в стінах дому легкі удари, меблі зміняли місце, три молоді панночки — діти Фоксів — відчували на собі легкі дотики якоїсь невидної речі, подібні до зимної людської долоні.

Дня 31. березня, 1848 р. вечором, коли наймолодша 12-літня донечка почула ті самі голоси, зовсім їх не злякалася, а стала й собі плескати в долоні й кликати: „Туд, пане Пед Фурку, зроби так як я!" І в цю мить далися чути такі самі оплески. „Числи до десять!" закликала панна Фокс, і зараз чути було десять ударів. Пізніше це „щось" стало якнайдокладніше відповідати на численні питання; вкінці заявило, що силою, яка вдаряє є Карло Риан, убитий і погребаний в підземелях цього дому. Отже стали копати і на вказанім місці справді знайшли якісь людські кости та кусень черепа. Тоді дух Карла Риана заявив, що його післанництвом було повчити людей про позагробове життя. При тім запримічено, що ці явища були звязані з присутністю деяких осіб, з якими цей дух любив входити в зносини. Такі особи називаю медієм. Згодом згадані удари чути було в столах. Також запримічено, що під впливом кількох осіб, які тримались за руки і творили ланцюг, або навіть під впливом тільки одної особи, якщо вона була добрим медієм, деякі речі, як столи, кошики, капелюхи і т. п. набирали оборотового руху. Іншим знов разом самі речі порушалися, сходили з місця й немов оживали.

Столи давали відповідь або через удари, роблені в якийсь умовлений спосіб, або при помочі олівця, привязаного до ноги від стола понад аркушем паперу; олівець писав або рисував на бажання присутніх осіб або і по вподобі духа.

Медій брав теж олівець до руки, яка під якимсь діланням, її волі чужим, писала речі, про які ця особа зовсім нічо не знала. Без помочі стола і медія вдалось підтримати злуку з духами через саме положення олівця на аркуші паперу, який недовго після цього находили записаним.

Духи обявлялися ще тим, що в хаті перекидувались меблі, чути було гру на музичних інструментах, появлялись ріжнородні предмети, яких на місці в дійсности не було.

В Парижі 1849 р., при вул. Нове недалеко Сорбони, стояв незамешканий дім, про який „Ґазет де Трібюно" писала, що дім цей кожного вечора і цілими ночами атакував хтось градом каміння, цегли та відломків сусіднього муру, які з огляду на свій тягар і віддаль, з якого падали, не могла кидати людська рука. Без огляду на найточнішу обсервацію та змобілізування поліції, нішо не було в силі пояснити тих явищ, які припинились з хвилиною, як дім розібрали. Навіть замкнені віконниці не помогли: каміння та відломки, що мали плоску і видовжену форму дахівовк, передіставалися дуже добре крізь істнуючі в домі щілини.

У Пуатіє 1864 р., в однім з домів чути було сильний тук, подібний до детонації, та стук у двері і віконниці. Не можна було добачити ні світла, ні диму і найти ніякого вияснення цих явищ.

У замку в Кальвадос, де мешкав священик, почали роздаватися в жовтні 1873 р. надзвичайні стукоти, причім меблі перекидувало з одного місця на друге. Іноді щось, наче кольосальна куля, котилося по сходах, перескакуючи зі ступня на ступінь, не дотикаючи шнурків, які перетягнено здовж сходів, щоби викрити спричинника цих несамовитих жартів. Одного дня чути було на цих сходах шалену біганину, одної ночі в часі бурі було чути протяжний крик, якби душеної жінки, пізніше звук трембіти на дворі. В годині четвертій пополудне, в замкненій кімнаті священика, який у тім часі правив Вечірню, чути було брязкіт заліза і пересувані меблі, коли ввійшли туди, застали там фотелі поперекидувані. Річ характеристична, що в тім самім часі дуже відважні ланцюгові пси, які кидалися на кожного чужого, ховалися по кутах і скавуліли, тремтючи зі страху.

У Коррез (у Франції) на фільварку Константина, 1895 р. діялися несамовиті історії, які ніяк не можна було розяснити. В пивниці котилися бочки, чарка наповнена кавою перенеслася з одного місця на друге не розливаючи ані одної краплини, чути було нагальні удари в стіни, товклася шкляна посудина і краплі свіжої крови спадали одна по одній на отверту газету. З одної кімнати йшли одного разу клуби диму. Думали, що вибухла пожежа, тимчасом вогню там не було. Коли відчинили кімнату, дим щез.

У 1919 р. замешкав п. Горнем, письменник, враз з молодою дружиною, дитиною в колисці і двома служницями в малій віллі в Котеада (в Португалії). Вілля ця була славна в Португалії, тим, що там мали діятися несамовиті речі. Ві-

Після збудування власної камяниці університетські клініки також примістилися в ній, що, розуміється, було на велику шкоду як для самих клінік, так і для інших установ університету. І тільки згодом медичний факультет зміг розташувати анатомічну салю та ріжні клініки у власних будинках.

Говорячи про зовнішні умовини, в яких перебував київський університет у першій добі свого іствування, не можу не згадати тут про ту тяжку атмосферу, яка панувала в університеті за часів царя Миколи І. та якій однаково підлягали і студенти, і професори.

Все життя студентів було підпорядковано особливим правилам, і догляд за студентами належав університетській інспекції, яка мала стежити не лиш за справним ходженням студентів на виклади, але й за їхнім одягом і зачіскою. Студент повинен був поза домом завжди бути одягнутий в мундур, застібнутий на всі ґудзики, в білих рукавичках, гладко обстрижений. Кожний студент мав що-неділі бути на Службі Божій, щорічно говіти та причащатися. Цікаво, що генерал-ґубернатор Д. Бібіков, що вславився свокуством, заборонив студентам бувати в церкві „Всіх Скорбящих", бо туди сходилися панночки та пані, що страждали на сердечні хороби, і це давало привід до ріжних студентських пустощів.

Кожне відхилення від цих приписів потягало за собою сувору кару для винуватця, догану, карцер і навіть звільнення з університету, при чому право накладати кару належало не лиш університетському начальству, але й вищому начальству, не виключаючи й самого Миколи І. Наведу тут декілька характеристичних прикладів.

Якось зустрінув на вулиці згаданий тут ген.-губ. Бібіков студента та углядівши що мундур його не застібнутий на всі ґудзики, суворо запитав його: „Куди йдеш?" Студент також помітив свою провину і влучно відповів: — „Мабуть, у карцер". — „Ну, йдіть, йдіть"! — усміхаючись сказав Бібіков і відпустив студента, який легко викрутився лиш завдяки своїй дотепности... А ось один зі студентів поплатився карцером на 8 діб за те, що при зустрічі з ґубернатором кн. Васильчиковим не віддав йому належної шани. Але, головне, інспекція мала дбати про те, щоб студенти не вступали в будь-які таємні організації, щоб не мали в голові „вільних думок". Кожний поважний або похмурий студент був уже підозрілий. Коли в 1840 р. Микола І. приймав у Києві студентів, то його особливо вразив один студент своїм вовкуватим виглядом. Це був син чернигівських лісів. Такому юнакові не годилосяб бути студентом — так вирішив Микола І. і наказав міністерству освіти вжити заходів, щоб не допускати до університету тих молодих людей, які дома не набули зовнішнього виховання. Внаслідок цього наказу міністерство освіти рішило встановити плату за навчання в університетах і тимсамим унеможливити вступ до університету молоді з нижчих верств громадянства. Розглядаючи записку міністерства освіти гр. С. Уварова про розмір платні за навчання в університетах, Микола І. збільшив для київського університету платню з 20 карб. (за проєктом гр. С. Уварова) до 40 карб. і власноручно дописав: „Треба розміркувати, чи нема засобів утруднити доступ до ґімназій для нешляхтичів".

Догляд за політичною благонадійністю студентів лежав на обовязку жандармерії та університетської інспекції. Університетська інспекція мала за завдання атестувати студентів щодо їхньої поведінки взагалі та політичної благонадійности зокрема. Так інспектор, атестуючи в 1834 р. одного студента київського університету, зауважив, що „поводиться він добре, але помічається легковажність у вдачі та в напрямі думок"...

Професори були під постійним доглядом загальної і шкільної адміністрації: ґенерал-ґубернатора, жандармерії, куратора шкільної округи, ректора та декана. Так той самий ґен.-губ. Бібіков якось закликав до себе усю колеґію професорів, щоб висловити їм зауваження за те, що минулої ночі деякі професори, повертаючись з гулянки, співали пісні на вулиці.

Цензурі підлягали не лише наукові праці професорів, але й їхні виклади і навіть промови на урочистих актах університету. Не можна не згадати тут інциденту, який трапився з визначним ученим проф. М. Іванишевим на акті 1841 р. В своїй промові „Ідея особистости в стародавньому богемському та скандинавському праві" проф. Іванишев зачепив питання про многоженство та забивання дітей батьками. Присутній серед гостей акту митрополит Філарет перебив проф. Іванишева і тут-же прилюдно висловив йому докір за те, що в своїй промові торкнувся цих непристойних тем. Ректор проф. Неволін наказав проф. Іванишевові припинити промову, що пройшла цензуру факультету та дав знак хорові співати гимн — „Боже, царя храні"... І всеж ректор дістав потім пагану від Миколи І. Наведу ще один приклад. Коли проф. Нейкірх випустив у 1853 р. працю німецькою мовою про поезії всіх доб і народів, то він дістав догану від міністра освіти кн. Ширинського-Шихматова за те, що у своїй праці добре висловився про письменницю Жорж Санд, не згадуючи про її згубний напрям, а також за те, що, говорячи про траґедію Гуцкова „Уріел Акоста", висловився, що „сила не в тому, у що, а в тому, як ми віримо". В цьому вислові кн. Ширинський-Шихматов углядів недопускальну байдужість проф. Нейкірха до предмету віри..

Розуміється що в таких умовинах наукова продукційність університету не могла бути видатна.

Ст. Сірополко.

Арештування в Чортківщині.

Від довшого часу переводить чортківська поліція арештування в повіті, головно серед ґімназійних учнів. Досі арештували: Тараса Чеховського, Івана Пшоняка, Петра Войтовича, Івана Шевчука, Демяна Казимирова, Дмитра Турчана, Івана Ландяка, — всіх учеників української ґімназії в Чорткові, Олександра Дражньовського, студ теольоґії і Степана Куфля, сільського хлопця з Білої. Зпоміж арештованих випустили на волю Демяна Казимирова і Дмитра Турчана, до Берези Картуської вивезли Олександра Дражньовського і Петра Войтовича; інші сидять у судових арештах.

Дивний хід мало арештування Олекси Горачого, господаря зі Шманьковець. У пятницю, 20. липня ц. р. пізним вечором зайшов до нього місцевий парубок, латинник Бронислав Юзьків і приніс йому якийсь більший лист, кажучи, що хтось передав з Чорткова; віддавши лист, відійшов. Тому, що в хаті вже не було світла, Горачий встав з ліжка та почав шукати сірників, щоб засвітити. Та в тому менті увійшли до хати тайні агенти з Чорткова, привівши зі собою Юзькова і перевели в цілім домі докладну ревізію; забрали зі собою згаданий лист, якого Горачий не читав і не знав, що в нім є, бо навіть не мав часу його отворити. По переведенні ревізії забрали Горачого до поліційних арештів у Чорткові.

Також зі Старої Ягольниці повідомляють про численні ревізії й арешти серед місцевих селян.

Чванитеся приналежністю до великої української нації — то підпишіть і вплатіть до кінця липня 1934 р. позичку Рідній Школі. Одна грамота 25 зол.

КІНОВІ НОВИНИ.

КІНО НА ВУЛИЦІ.

В Анґлії зробили перші спроби рухомого вуличного кіна. Уряд вивінував кілька великих вантажних авт, які на вулицях містечок і сіл показуватимуть фільми, головно для освіти населення. Авта мають уліпшений екран, що дає змогу висвітлювати фільми і в день. Посли, що були на перших пробах такого кіна заявили, що його слід поширити в ріжних частинах Анґлії.

РЕЛЄФНЕ КІНО.

Кінове американське підприємство „Юнайтед Артіст" купило патент від винахідчика Віліяма Адлера т. зв. „Стереокінематоґраф". У Голівуді показували знимки з цим новим винаходом названим „Сінеграфом Адлера". Апарат дуже простий і можна його приспособити до кожної проєкційної ліхтарні. Всі глядачі, без огляду, де сидять на салі, мають враження, що особи на екрані мають такі самі виміри як у дійсності. Коли глядачі на головній пробі фільми „Попелюшка", нарисованої славним рисівником Максом Флейшером, побачили постаті на екрані, мали враження, що фіґурки виходять із екрана на салю і ходять живі. Винахідчик Адлер — фотоґраф, що працює у робітнях „Парамавнта" від 1911 р.

НОВИЙ ЗВУКОВИЙ ВИНАХІД.

У радіотехнічній московській ляборатрії демонстрували один апарат, що записує звуки. На целюльоїдній плівці окремий різець зазначує звертисту лінію; окремий приспособик змінює звуки і передає їх через ґрамофон. При новім електро-механічнім способі записування звуків можна використати стару кінову плівку. На плівку звичайної ширини на 300 м. можна нанизати 50 „звукових низок". Таким робом звуковий матеріял, добутий із тої репродукції, вистачає на 9 годин.

СТАТИСТ І РЕЖИСЕР.

Новий Рузвельтовий кодекс праці означує для кінового статиста гонорар на 25 долярів у тому випадку, коли він скаже хочби одно слово для мікрофону. Це одно слово рішає про те, що він не статист, а актор.

Голівудські режисери найшли спосіб на цю формальність. Коли нпр. статист підчас песи нахилився над раненим і має сказати одно слово, режисер виручає його: статист мовчить, а він сам каже і кілька слів, які його нічого не коштують. Так статист залишається статистом і не дістає 25 дол.

РАДЯНСЬКО-ТУРЕЦЬКА ВИМІНА.

Радянський Союз почав переговори з Туреччиною для спільної праці у виміні фільм. Турецький уряд приготовив для радянських кін фільму „Анкара — серце Туреччини". Тепер радянські актори виїзджають у Туреччину, щоби там ставити фільми із сучасного турецького життя: цикль картин на тлі Стамбулу та Смирни.

—o—

сім днів після їх приїзду, коло години першої опівночі почало щось нагально стукати, двері і вікна самі з лоскотом отвиралися, хоча були засувки і чути було дикі реготи. Повторялося це що вечора. Поставлено на сторожі сильний відділ поліції, але поліцію побили, а один поліцай збожеволів.

В місцевости Еґґенберґу біля Ґрацу в Австрії, зайшли на прикінці 1929 р. якісь невиясненні таємничі події, що глибоко зворушили місцеве населення. Вже віддавна кружляли там чутки, що в домі державного урядовця Бірхбавера, якась таємнича сила обкидує всіх захожих людей кусниками тинку й муру, й спричинює через те загальний неспокій.

У Бірхбавера віднаймала одну кімнату 25-літня панночка Фріда Вайс. Вона з природи хоровита й головно терпить на нервовий розстрій і болі серця. Отже виявилося, що таємничі явища обкидування тинком повторялися завсіди при цій дівчині і що саме вона найбільше терпіла від тої невидної руки. І хоч деколи ціла кімната була повна людей, то невидні „духи" не переставали скидати на всіх відвідувачів відломки тинку.

Ця історія викликала незабаром в цілій місцевости велике зацікавлення так, що остаточно вмішалася в те також поліція. Вісім днів пильнувала помешкання Бірхбавера поліційна сторожа як день так ніч. Деякі підозрівали, що це сама Вайсівна урядкувала такі сцени й обкидувала себе й людей кусниками тинку. Але підозріння було неоправдане, бо хоч тримали дівчину за руки, то з усіх боків сипався тинк. Рівночасно запримітили, що на стінах в кімнаті не було найменшого сліду, щоб щонебудь обсипався тинк.

(Далі буде.)

—o—

Розвиток дальших подій в Австрії.

АРЕШТУВАННЯ ЗМОВНИКІВ

Уряд, довідавшися про смерть канцлера Дольфуса, приказав арештувати всіх 144-ох змовників, які вийшли з палати канцлера. Змовників інтерновано в казармах. Змовникам забрали однострої. Всі вони стануть перед наглим судом. У цілій Австрії проголосили жалобу. На державних будинках у Відні повівають жалібні прапори.

САМОГУБСТВО ПОСЛА РІНТЕЛЄНА.

На засіданні ради міністрів у середу вночі був теж присутній австрійський посол у Римі фон Рінтелен. Його арештували. Вночі Рінтелен стрілом з револьверу зранився тяжко в груди. В грізному стані перевезли його до шпиталю. В Лінцу арештувала влада відомого австрійського летуна Ванека під замітом допомоги змовникам в утечі до Німеччини.

ВІДГОМІН ПОДІЙ ЗА КОРДОНОМ.

Вбивство канцлера і криваві події в Австрії заскочили Італію. Мусоліні і Дольфус мали зустрінутися незабаром у Річіоне. Події в Австрії викликали пригноблення в Парижі і в Льондоні. Преса присвячує багато уваги. Англійська преса побоюється за долю Австрії. Вона пише, що дальший хід подій залежить від становища Мусолінія. За його рішенням слідкують тепер усі політики.

АРЕШТУВАННЯ ТОВАРИШІВ РІНТЕЛЄНА.

ЛЬОНДОН, 26. 7. ПАТ. Бюро Райтера повідомляє, що у Відні арештували багатьох товаришів посла Рінтелена. Перед самогубством Рінтелен написав листа зі запевненнями, що він невинний і не був у змові з арештованими повстанцями.

РОЗСТРІЛЯЛИ 40 ЗМОВНИКІВ.

З Відня надійшли вістки, що вчора в ночі розстріляли 40 змовників.

ІНТЕРВЕНЦІЇ НЕ БУДЕ.

ЛЬОНДОН, 26. 7. ПАТ. Бюро Райтера повідомляє, що австрійський уряд заперечує вістки про інтервенцію чужих держав.

БОРОТЬБА З ПОВСТАНЦЯМИ.

ВІДЕНЬ, 26. 7. ПАТ. Державний секретар Карвінський для справ безпеки оголосив комунікат, що у Відні і на провінції, крім Стирії панує спокій. У четвер не дійшло до ніяких інцидентів. Влада згнобила повстання в Стирії. Тільки в Юденбурґу повстанці піддалися заявляючи старості, що з уваги на зміну ситуацію складають зброю. Військо здобуло від повстанців місцевість Штайнц. Лад і спокій приверено. За те в руках повстанців є ще місцевости Ліцен, Лєобен та інші.

ІТАЛІЙСЬКЕ ВІЙСЬКО НА АВСТРІЙСЬКІМ КОРДОНІ?

РИМ, 26. 7. ПАТ. У пресових колах кружляє поголоска, що вчора вечором до Больцано на австрійськім кордоні виїхав віцеміністр війни ген. Байсірочі.

НА АВСТРІЙСЬКО-НІМЕЦЬКІМ КОРДОНІ СПОКІЙ.

ЛЬОНДОН, 26. 7. ПАТ. Бюро Райтера повідомляє, що на австрійсько-німецькім кордоні спокій. Станиці жандармерії не змічнено. До Німеччини не перейшов ні один змовник. Усі змовники враз з трьома здогадними убивниками канц. Дольфуса сидять в арештах. Змовники сидять в окремих келіях у поліційних казармах, яких береже військо зі скорострілами.

ТАЄМНІ ПОДІЇ В КАБІНЕТІ КАНЦЛЄРА ДОЛЬФУСА.

ВІДЕНЬ, 26. 7. ПАТ. Поліціянти, які сторожили в палаті канцлера, оповідають: До палати увійшла більша скількість здогадних вояків з револьверами в руках і розброїла службу. Одночасно заявили, що за приказ президента републики члени теперішнього уряду будуть арештовані в імени нового уряду. В год. 13.45 запитали змовники, хто з розброєних поліцаїв вміє перевязати рану. Зголосилося кількох, яких заведено до канцлера. Дольфус лежав на землі непритомний. З ран текла кров. Тоді озброєні поліцаї просили команданта змовників, щоби візвав лікаря або ратункову каретку. Командант заявив, що нікого не допустить до канцлера. Рану перевязали і положили канцлера на тапчані. Кольонською водою приверено до притомности. Дольфус домагався стрічі з міністрами. На інтервенцію покликано мін. Фея. Канцлер просив відвезти його до саваторії або візвати лікаря і священика, але надаремно. Тоді канцлер просив Фея не проливати крови. Заявив, що бажає миру та просить Бога, щоби простив тим, які його застрілили. Опісля втратив притомність. Коли відзискав ще раз на хвилину, поздоровив дружину і діти. Тоді пустилася кров устами і канцлер помер в год. 15.45.

ЗАЯВИ СПІВЧУТТЯ.

РІЧІОНЕ, 26. 7. ПАТ. Мусоліні вислав на руки віцеканцлера кн. Штаремберга заяву співчуття. Опісля відлетів літаком до Риму. На руки през. Мікляса надіслали заяви співчуття папа, англійський король Юрій V і президент Гінденбурґ.

ПОСОЛ РІНТЕЛЄН ПОМЕР.

ВІДЕНЬ, 26. 7. ПАТ. Внаслідок тяжких ран посол фон Рінтелен помер.

З церковного життя Волині й Підляшшя.

Зміни серед духовенства.

(В) Відомий „герой“ рівенського православного скандалу протоєрей Д. Сайкович за свое „геройство“ таки „пішов у дубину“. Зі становища настоятеля рівенського собору церковна влада його усунула й перенесла до іншої епархії. На його місце до Рівного призначено прот. Мих. Яковлева, дотепер настоятеля собору в Луцьку. На місце прот. М. Яковлева настоятелем собору в Луцьку призначено митроп. протоєрея Ореста Мількова, емеритованого військового капелана, холмщака. Підчас першого відправленого ним богослуження в Луцьку він виголосив проповідь по московськи, чим дав доказ деяким нашим землякам, що називали його українцем, який він українець. Зате росіянин прот. Яковлів першу свою проповідь у рівенському соборі виголосив українською мовою. Зібрані на богослуженні в соборі кацапи, почувши, що новий настоятель говорить по українськи, демонстративно вийшли з церкви. Боротьба за богослужбову мову в Рівному продовжується.

Настоятелем Успенської церкви в Рівному на місце о. Демидовича призначено о. Помазанського, росіянина, дотепер проф. рівенської російської ґімназії. На місце звільненого арх. Олексієм епархіяльного місіонаря, відомого україножера Перетрухіна, призначено епарх. місіонером катехита рівенських шкіл прот. Калішевича, москвофіла. Перетрухін виїхав за якісь курси до Варшави під крило митрополита Диониса.

Арх. Олексій дав славнозвісному свящ. Неізвестному, відомому зі скандальних кривавих подій у с. Горохові, луцького пов., про які ми свого часу писали, парохію в колківській гміні луцького повіту. Той Неізвестний продовжує своє ремесло аґента і не розлучається з револьвером, яким нераз стріляв до своїх парохіян.

Кількома повищими фактами архиеп. Олексій дав ще раз вимовну відповідь тим, що сподівалися з його призначенням на Волинь якихсь змін на краще в церковному житті Волині. А нам, що ніколи не обманювали себе такими ілюзіями, дав ще один доказ, що наше неґативне становище до сучасного проводу Правосл. Церкви є *правильне*. Все буде, як бувало, бо — як кажуть — від молодих міхів старе вино не помолодшає.

Нагінка на мін. Тардіє.

ПАРИЖ, 26. VII. ПАТ. Посли радикальної партії у парляменті на своєму засіданні приняли гострі резолюції проти мін. Тардіє, якому закидають нарушення перемиря між політичними партіями. Свого товарища Шотана беруть в оборону запевняючи, що він дуже чесний і характерний та не має ніякого звязку з аферою Ставіського. Посли погодилися зі становищем радикалів міністрів, які залишилися далі в уряді Думерґа. Одночасно рішили, що конфлікт вирішить остаточно конґрес радикальної партії, який відбудеться в жовтні ц. р. у Нант.

———o———

Мін. Бек у Латвії.

РИҐА, 26. 7. ПАТ. Нині в год. 12·30 в полудне мін. Бек, вертаючи з Таліна, приїхав з дружиною до Риґи. На двірці привитав міністра ґенеральний секретар латвійського уряду Мунтер та вищі урядовці з польським послом з двірця міністр поїхав до посольства.

НОВИНКИ

— **Монографію про О. Новаківського** замовляти у Видавництві „Ізмараґд“, Львів, вул. Костюшка 5. П. К. О. 153.445. Ціна 15.— зол. З порученою пересилкою зол. 16.—. 81 1-2

— **Митрополит Шептицький для жертв повені.** Аґ. „Всхуд“ повідомляє, що митрополит Шептицький зложив на жертви повені в Західній Галичині особисту жертву 500 зол. Гроші ці митрополит Шептицький переслав на руки краківського архиепископа Сапіги.

— **Конфіската жовківського „Місіонаря“.** Жовківське староство сконфіскувало ч. 8-ме жовківського „Місіонаря“ за серпень ц. р. Конфіскаті підпала нотатка: „Конґрес Українських Жінок“. Конфіскату затвердив Окружний Суд у Львові в середу 25. липня пополудні.

— **Ревізія у греко-кат. священика на Волині.** Дня 7. липня у греко-кат. пароха в селі Антонівці, костопільського пов., на Волині о. Ксенофонта Керші поліція перевела ревізію, шу-

каючи нелегальної літератури. Нічого не найшли. Священик цей відомий навколо, як людина зовсім аполітична і працює виключно на релігійному й культурно-господарському ґрунті.

— **Нова управа міської ради у Рудках.** На першому засіданні нової м. ради в Рудках вибрали бурмістра, віцебурмістра та 3 лавників. Одиноким кандидатом на бурмістра був Йос. Грусіцький зі Львова, який дістав усі голоси. Віцебурмістром вибрали промисловця Бурачинського.

— **Посвячення костела.** В неділю, 29. липня посвятять костел в Олесеві біля Станиславова. Костел побудував власним коштом Як. Левицький, капітан резерви та промисловець зі Львова.

— **„Людови Дом".** У Ниркові (пов. Заліщики) посвятили вугольний камінь під „Людови Дом", який будують заходами Товажиства Школи Людовей. Площу, як повідомляє Агенція „Всхуд", подарувала громада Нирків.

— **8 коробок сірників на одного мешканця річно.** В Польщі зужили в 1933 р. в новгородському, тернопільському та волинському воєвідстві пересічно около вісім коробок сірників на одного мешканця. Найбільше зужила Варшава, бо 48 коробок на одного мешканця.

— **Буря над Льондоном.** Після довгої посухи, що тривожила льондонське населення, столиця Англії оглядала небувалу бурю. Кілька годин били у місті громи. Вулиці та площі перемінились у потоки та озерця. На деяких вулицях рівень води доходив до 18 цм. Грім ударив в одну каплицю і в міст, що розтопив електричні каблі та став причиною пожежі. Після великої зливи впав град. Найбільші шкоди має південна частина Льондону; в одній дільниці мусіли припинити рух підземельної залізниці. Залізничий рух теж перерваний. У великому Гайдпарку в центрі міста вода дійшла до 30 цм.

— **Новітній Шерльок Гольмес.** Елліс Паркер належить до найвизначніших живучих детективів. Щоправда своїм зверхнім виглядом мало нагадує він романтичного героя Конан Дойля: грубий, неповоротний, знаний з того, що навіть не має власного револьверу. Всеж таки вже нераз показав він свою геніяльну спостережливість і інтуїцію. У своїй детективній карієрі може він похвалитися успіхами, в обличчі яких блíднуть усі подвиги мітичних Шерльоків Гольмесів. Ось одна з цікавіших справ, яку без огляду на неймовірні труднощі Елліс Паркер довів до успішного кінця. У Сполучених Державах, в місцевості Стоктон хтось незнаний застрілив у міськім парку вчительку Олівію Тейльор. Слідство нічого не відкрило й по кількох тижнях ціла справа помандрувала до актів. Тоді на просьбу брата вбитої, занявся справою Елліс Паркер. Прибувши до Стоктон почав він слідство від того, що переслухав 23 учнів небіжки, хлопців у віці 10—11 літ. Їхні візнання звучали менш-більш однаково. Олівію Тейльор не дуже любили, але признавали, що була з неї незла й справедлива учителька. Мала вона великі клопоти зі своїми неспокійнішими учнями, а головно із сином грецького емігранта, купця Аристида Кумаса, Жаком. Жак був її найгіршим учнем під оглядом науки й поведінки й нераз відгрожувався своїй учительці. Детектив зацікавився Жаком Кумасом. Тому що хлопець уже довший час не ходив до школи, постановив він відвідати дім його батька. Та в помешканні старого Кумаса мешкав хтось інший, а слідство виказало, що разом із сином зникнув він не повідомивши нікого у день після вбивства Олівії Тейльор. А коли порівняли рід кулі, від якої вона згинула із родом револьверу, який перед кількома місяцями купив Аристид Кумас, вияснилася ціла таємниця: Олівію Тейльор забив мстивий грек за те, що нібито переслідувала його сина. Тепер треба було лише зловити убийника. Досліди повели детектива через Мексик і Атлантійський Океан до Сальонік, де Аристид Кумас осів зі своїм сином. Довідавшись про його злочин, грецька поліція арештувала Кумаса й віддала до розпорядження американській справедливости. Аристид Кумас відпокутував свій злочин на електричнім кріслі, а Елліс Паркер утвердив свою славу найбільшого сучасного детектива.

— **Спека і самогубство.** Один із льондонських суддів, що списував протокол з приводу самогубця Кемпа, купця, ствердив, що є такі познаки, які дозволяють на здогад, що спека може стати товчком самогубства. За один тиждень у Льондоні сім самогубців перед смертю нарікало, що не можуть стерпіти страшної спеки.

— **Афганський уряд шукає дорогоцінностей.** Афганський уряд запрохав до себе одного американського спеціяліста, що вміє відшукувати сховані металі. Уряд хоче віднайти дорогоцінности, які сховав попередник нинішнього еміра Бачо Сакао, звичайний водовіз, що вдерся самозвано на престіл після Аманули. Бачо Сакао, коли мусів утікати, захопив зі собою королівські дорогоцінности і заховав їх так, що досі не можна їх найти. Колиж його арештували і хотіли муками довідатись, що він із ними зробив, він волів умерти, ніж виявити тайну.

— **Дитина Ліндберга.** У Нюйорку арештували бандита Джона Павелчука, обвинуваченого у звязках із бандою Аль Капоне. На допиті він зізнав, що дитину Ліндберга порвали други Аль Капоне в надії, що таким робом зможуть визволити свого ватажка з вязниці. Головним керманичем цілого пляну був бандит Наш, якого вбили підчас перестрілки з поліцією у 1933 р. Тепер ці відомости поліція перевірює.

— **Не король і не граф, а емігрант.** До історії арештування кандидата на андорський престіл прибуває одна пікантна подробиця. Цей ефимерний король, що вибрав собі імя Бориса І. виступав недовго як голяндський барон. Один день уважали його за еспанського графа. Аж тепер вияснилось, що це звичайний утікач із Вильна, Косиньов, імовірно москаль. Має він голяндський пашпорт і на цій підставі дістався до Андори, де здобув натуралізацію. На двірці в Барцельоні присутні були свідками театральної сцени. З ним прощалась, гірко плачучи, американська міліонерка Мармон, що фінансувала всю андорську авантуру. Вона хотіла посадити свого „секретаря" на престіл і може мріяла стати королевою.

— **Біблійний музей.** У Будапешті відкриють у найближчі дні музей присвячений виключно біблійній добі. Найцікавішими експонатами будуть моделі, що представлятимуть зміни в ерусалимській святині. Святиня ця первісно була звичайним деревляним бараком, де зберігався ковчег завіта, пізніше храмом Соломона та Єзикиїла. Модель зроблений на підставі біблійного опису і тих даних, які подав один із египетських папірусів. Другим цікавим моделем буде вавилонська башта, де на кожному поверсі буде стояти інше божество. Будуть там теж рідкі примірники і видання дуже рідкі, як напр. біблія у жмудській мові.

— **Форд про крізу.** В американськім часописі „Таймс", що виходить у Новім Орлеані поміщено інтерв'ю з автомобільним королем Генрі Фордом, який недавно скінчив 71 років. На думку Форда для відбудови Америки треба відродити старий дух американської незалежности. — „Американці мали колись святощі — сказав він — за які готові були жертвувати смертю. Я не бачу нині людей, які готові були би боротись на вулиці. Коли я побачу таких, то це буде для мене гарний зиск. Кріза скінчиться, коли американці почнуть думати. Крізи це не божий проклін; їх як війни підготовляє невеличка група людей, що вміє із них добувати користи. Злучені Держави повинні би таких людей викидати.

— **Цікаві винаходи.** На телефонічній виставі у Стокгольмі находиться апарат, який змінює людський голос 20-кратно. Є це телефон для людей, що не дочувають. Є там теж другий апарат, що може бути одночасно телефоном і телеграфом.

— **Ріжні вістки.** У Льондоні зареєстрували мин. суботи сильні товчки; осередок землетрусу находиться на віддалі 1000 миль на північ від Нової Зеляндії. — Поліція в Мецу арештувала місцевого фабриканта Паске, обвинувачуючи його у шпигунстві на користь Німеччини; другого шпигуна арештували біля Крейцвальда. — Від 4. до 10. серпня відбудеться у Берліні всесвітній конгрес баптистів, в якому візьмуть участь представники 60 народів. — З Нью-Йорку повідомляють, що в одному із ставків „Національного парку" втопився епископ із Монтани Фердинанд Фабер. — У Букарешті панує страшна спека 46 ступ. Ц. у сонці, 35 у тіні. — У Весах літак, що осів на місцевому летовищі зрізав голови двом жінкам, що там випадково опинилися.

З ДОРОГИ ЖИТТЯ.

Новинки.

Є в наших часописах одна від років занедбана й легковажена рубрика. У нас новинки — це в більшій мірі старинки. Так часто тхне від них цвіллю; вони в цілости визбирані з чужої преси, лежать у рукописі або в друкарськім складі кілька днів, а появляються, коли новинку вицвіріньками всі чужі горобці.

Новинка це така Попелюшка, що мусить уступати місце великим статтям... мусить чекати у сінях. І мало редакторів знає, що люди купують часопис не для статтей, а для новинок.

Не треба нам погоні за сензаціями, здебільша нездоровими і неприємними, але треба інформувати читачів скоро і точно про все, що несе повінь буденного життя в місті, краю і світі, життя пребагате у події та новини.

Служба новинкара нелегка. Треба для неї не тільки важкої праці, ще й кваліфікацій. Тут технічний винахід, там астрономічне відкриття, тут медичний дослід, там мистецька ревеляція. Одно неточне або незрозуміле слово і — нісенитниця.

А події нашої буденщини? Матеріяльна скрута не дозволяє мати репортерів. Широкі кола наших читачів не мають зрозуміння для новин. Галичанин устаючи вранці не відчуває потреби глипнути в ґазету. Де вже він купив би її!

Новинки мусять бути свіжі і точні і вірні, причім усіх треба рівномірно трактувати. Як це в нас виглядає?

От як рівномірно трактується у нас людей. Який шум у свому часі счинився, з приводу новинки, що один львівський українець-адвокат сказав у жидівській крамниці: „Pokłaniam się. Proszę o szpulkę czarnych nici!" І зовсім слушно, як вже покланяється за свої гроші, то нехайже це робить в українській мові.

Алеж будьмо справедливі. Як нотар-українець, що ніколи в житті своїм не дав мабуть ні сотика на українську ціль, дає на будову каякової пристані „Стшельца" на ставі п. Ценської — аж 300 зол., ще й обіцює дальшу поміч, то це теж новинка і треба її записати. Байдуже, що цей нотар є цілком незаслужено сином нашого заслуженого діяча. Батько за дорослого сина не відповідає, а величина Хмельницького не вменшує те, що йому теж син Юрко не вдався.

Тиберій Горобець.

ВСЯЧИНА.

600 МЕТРІВ ПІД ВОДОЮ.

Один з визначніших сучасних зоольоґів проф. Вілієм Бебе з Нюйорку задумує зануритись разом зі своїм асистентом у найбільші морські глибини. Цю цікаву подорож відбудуть оба дослідники у величезній сталевій кулі з трьох сильних стін. Цей панцир потрібний для того, щоб кулиста гондоля видержала величезний тиск, який панує в цих глибинах, що їх Бебе частинно вже розслідив і ще хоче дальше досліджувати. Сталева куля має крім цього двоє великих очей: це шкляні вікна, 20 центиметрів завгрубшки, якими оба дослідники будуть глядіти у морські глибини. Побіч цих „очей" приміщений велитенський рефлектор натуги кількох міліярдів свічок. Він буде освітлювати глибинну темінь. Біля другого „ока" приміщена фільмова камера, що буде утревалювати на фільмі все те, що побачать Бебе і його товариш там, де ще ніхто в смертних не глядів.

Двічі вже перебував американський професор у морській глибині. Перша експедиція занурилась до 400 метрів під водою, друга осягнула навіть 600 метрів глибини. Тепер Бебе не задоволиться меншою глибиною, ніж 1000 м.

Якщо порівняємо ці числа з рекордами висоти летів, здається нам, що успіхи глибинних експедицій мінімальні. Одначе слід зважити, що досі не вдалося навіть при допомозі таких знаменитих нуркових приладів, якими є прилади Ґалля, осягнути більшу глибину, ніж 200 метрів. Цією обставиною треба теж пояснити хибний погляд Форбса, мовляв морські глибини нижче 200 метрів позбавлені всякого життя. Щойно експедиції Бебе виявили, що в цих глибинах (400 і 600 метрів під водою) кипить буйне рослинне і тваринне життя. Доказом цього є велика кількість фотографічних знимок, що їх оба дослідники привезли з глибин. Вони виказують, що рослинні і звіринні організми вміють дуже добре пристосуватись до тяжких обставин (вічна темнота, кілька сотень атмосфер тиску, тощо) океанічних глибин.

Спитає дехто, чому не забрали Бебе і його асистент цих дивовижних звірят на поверхню океану, щоб звідти передати їх науковим музеям. Тут слід зазначити, що великий труд схоплення цих звірят не оплатився би. Чейже тіло нпр. риби, призвичаєної до життя під тиском кількасот атмосфер, не видержалоб ні на хвилину значно меншого тиску. В одну мить воно розлетиться на кусні на поверхні океану. Одначе для науки сам опис цих звірят приносить уже величезну користь.

Бебе сподівається, що за третім разом зануриться на 1000 метрів. У порівнанні з найбільшими морськими глибинами (більш 10 тисяч метрів!) це буде ще мало. Хто знає, чи за деякий час не вдасться уліпшити батисферної гондолі проф. Бебе так, що можна буде при її помочі заглянути ще глибше: там, де тільки радієві хвилі нагадують людині, що вона ще не зовсім відрізана від світа.

Відозви й комунікати.

Ювилейний альманах вижницької української гімназії.

Осінню 1908 р. відкрили у Вижниці першу українську гімназію на Буковині, що дала змогу численним українським дітям доокличних сіл Буковини та Галичини просвічатися у рідній мові. З року на рік поширялися проміння української просвіти, сягали до низьких стріх і будили в них національну свідомість, запалювали нові почування, засталювали до боротьби за права українців. Раділа душа народу, бо сподівалася свого воскресення, а з тим і обєднання всіх українців.

І якщо ця гімназія істнувалаб і досі, то ми могли би свідомо запевнити, що Підгіря, Верховина й частина Покуття мають свою святиню просвіти й науки, що сповняє як слід своє національне завдання. Та лиха доля схотіла часово поглумитися над цим зеленим кутом. Вижницьку українську гімназію розвязала румунська шкільна влада ще в 1921 р.

Гурток бувших учеників і професорів вижницької гімназії, що живе в Румунії, видвигнув думку видати з нагоди 25-ліття оснування цього культурного осередка пропамятний альманах, що помістив би історію цеї гімназії, спомини з вижницького життя, згадки про участь вижницьких учнів у визвольних боях та нариси про вагу вижницької гімназії в поширенні національної свідомости у доокличних селах.

І для цього видавничий комітет прохає усіх бувших професорів та учнів вижницької гімназії надіслати, як можна скоро, свої пригожі матеріяли, спомини, новелі, поезії, знимки груп і поодиноких осіб, що під впливом вижницької гімназії мережали визвольницький рух. Прохаємо також всіх, що звязані споминами з вижницькою гімназією, післати свої лепти на кошти друку альманаху. Імена всіх жертводавців будуть оголошені в черновецьких часописах та в альманаху. Бажано знати адреси та заняття всіх бувших учнів цеї гімназії.

Всякі матеріяли й жертви просимо слати на руки проф. Святослава Лакусти, Milie jud. Storojinets, Roumanie, до 25. серпня ц. р., а пізніше на адресу: С. Л., Focsani, str. Al. Lahovary 13, Roumanie.

В надії, що наша відозва знайде якнайширший відгомін, сподіємося в короткім часі дати до рук нашого громадянства, головнож бувш. професорам та учням вижницької гімназії, цінні згадки про цю таку дорогу нам освітню інституцію.

Видавничий Комітет.

—o—

З наших літнищ.

Концерт п. Іванни Приймової в Черчі.

Лікуванці нашого Живця - Черча живуть уже своїм життям; музичні імпрези займають тут перше місце. Звичайно: ми-ж народ музикальний.

Крім солідно підготованої милої імпрези Рідно-шкільної молоді з Рогатина, зорганізованого з лікуванців під проводом симпатичного проф. Іваненка мішаного хору, що кожної неділі і свята співає у каплиці заведення — та кількох вистав мандрівної української ревії під режисерією Остої - Залуцького — діждались лікуванці першої справді поважної, під артистичним оглядом дуже цінної імпрези, концерту пісень п. **Іванни Приймової**. П. Приймова вже у нас широко знана концертова співачка, мецпо-сопраністка. Її виступи на концертовій естраді чи не всіх наших більших міст як також у Варшаві і Кракові вінчались все якнайкращими успіхами а фахова критика своя і чужа висказувалась у пресі якнайкраще про її артистичні осяги. Тож не треба аж до Черча їхати, щоб відкривати ті вальори п. Приймової та їх прилюдно повторювати. А все-ж не можна промовчати останнього концерту. Слід підкреслити, що навіть прегарний голос і музикальність далеко ще не дають повної легітимації на назву концертової співачки у повному значінні цього слова. До них двох — безпечечно головних — елементів належить ще необхідно висока особиста культура, солідна підготовка, ніжність відчуття та змога психічного переживання того, що поет і компоніст зачарували у репродукованих артисткою піснях — у словах і тонах.

Усі ті прикмети зєднала п. Приймова у своєму артистичному „я". Якщо треба булоби покористуватись порівнанням — п. Приймова це наша українська Клара Муссіль чи навіть Люсі Марсель, заки ще посвятилась під впливом дириґента Вайнґартнера виключно опері.

Програма концерту складалась з трьох частин. У першій частині по настроєвих „Айстрах" Лисенка та по таємничій „Тайні" Людкевича ішло „Не грай" Степового і не за яскраво модерністичне „Не знаю де" Верикївського. Другу частину виповнила концертантка самими піснями Н. Нижанковського: „Не співай", „Засумуй трембіто", „Ти любчику" і „Прийди, прийди". Композиції здається нам щодо часу ріжного віку — та проте кожна з них з питомим цьому авторові кольоритом. На третю частину склались народні пісні аранжовані Лисенком, мало ще знані, цікаві та пісня „Зазуля кукає" М. Колесси з цікавою модерною гармонізацією. У всіх тих творах виказала співачка гарний, металічно дзвінкий голос, глибоке чуття та правдиву інтерпретаційну культуру завершену своєчасними студіями між іншими у проф. Ель Тура в Парижі. Захоплені слухачі приневолили концертантку до проспівання як наддатку Барвінського: „Ой поля, ви поля", композиції, яку треба вважати справжньою перлиною у нашій пісенній музичній літературі і одною з найкращих композицій того автора.

Акомпаніював як усе справно і вміло Н. Нижанковський, який виконав теж як соліст того вечора два свої твори „Коломийку" і „Прелюдію та фугу". — Грав на... піяні. І як небудь піяно не було у найкращому стані — проте і воно під справними пальцями компоніста і піяніста в одній особі цим разом так і промовило до вдячних слухачів своєю сердечною, зрозумілою, бо рідною мовою цих обох повновартних творів.

Саля „безсмертної" палатки Живця - Черче була виповнена вщерть. Вдячна публика щиро оплескувала концертантів, завсіди вдячна тим, що правдиве мистецтво і культуру несуть і щедро сіють поміж найширші шари нашого громадянства та серед буденщини життя пробуджують зацікавлення для найкращого з красних мистецтв музики.

Черче, 23. липня 1934 р.

Др. Михайло Волошин.

Дописи.

СОКАЛЬ.

Попис дітей з української захоронки. Заходом С. С. Служебниць відбувся дня 15. VII. н. р. в Сокалі попис дітей з місцевої Захоронки і дітей з поблизького села Поторнці, в котрім С. С. Служебниці ведуть садок. На програму цього попису складалися: діточі співи, декламації, забави зі співами, вправами дівчаток луками з троянд і серпами, а також вправи хлопців прапорчиками і топірцями. Опісля діти, прибрані в квітки, складали побажання матерям. Попис закінчено гимном та піснею „О, спомагай нас, Діво Маріє!" Попис випав дуже гарно. Мило було подивитись, з якою охотою і відвагою виступали на сцені наші найменші. Присутні розійшлись домів у піднесеному настрою під враженням гарно перебутої хвилини. Кожна мати дивлячись на свою дитинку в часі попису, благословила С. С. Служебниці, які з такою великою посвятою віддаються праці, щоби з тих малих, несвідомих істот виховати людей Богови на славу й народові на потіху.

Мама.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Український Нар. Театр ім. Тобілевича. Кути:

27. VII. Королева ніна.
28. VII. Товаріщ (премієра) комедія на 4 дії Деваля в постанові п. Бенцаля.
29. VII. Залізна острога.
30. VII. Мазепа.

Великий Міський Театр

Пятниця, 27. VII. год. 8·30 веч. „Яхт кохання". Гостинний виступ театру „8·30".
Субота, 28. VII. год. 8·30 веч. „Яхт кохання". Гостинний виступ театру „8·30".

Театр Ріжнородностей.

Нечинний з причини ферій.

Кіна.

АПОЛЬО: „Життя є гарне".
АТЛЯНТИК: „Буритель".
ВАНДА: „Кінець світа".
КАСІНО: „Зорі Бродвею".
КОЛІСЕЙ: Нечинне.
КОПЕРНИК: „Чібі" (віденська комедія), „Баль білих ліжечок" (із Містенґет), Барту в Польщі.
МАРУСЕНЬКА: „Романс Маньки Ґреминої", ревія „Львів-Монте Карльо".
МІРАЖ: „Пат і Паташон серед пенсіонарок", „Цілунок засудженого".
МУЗА: „Вороги подружжа", „Таємний детектив".
ПАН: „Велика княжна Олександра", „Шпіон у масці".
ПАЛЯС: „Пісеньнар Варшави" (Евг. Бодо).
ПАСАЖ: „Любов Жоржети" і ревія Шампанські вечорі".
СВІТ: „Я був тобі вірний", „Карієра кельнерки".
СОНЦЕ: „Пірати степу" та ревія.
СТИЛЕВЕ: „Король арени" (Кен Мейнард) на осн. Джека Лондона, і ревія Нюйорк-Варшава „Божевільна ніч".
ХИМЕРА: „Газард життя".
УТІХА: „Нічний лет" та ревія.

Закордонне радіо.

Пятниця, 27. липня 1934.

Відень (506,8) 12·00, 13·10, 20·30 Концерт, **Кошиці** (269,5) 15·15 Військова орхестра, **Мор. Острава** (259,1) 19·40 Спів, **Париж** (1649) 20·45 „Івась і Гануся" ком. опера Гумпердінка, **Атльона** (531) 19·50, 21·15 Спів, **Берлін** (356,7) 18·30 Невідомі Шубертові пісні (Шірмер, альт), **Гамбург** (331,9) 19·00 Концерт ноная (веселе попурі), **Гайльсберг** (291) 19·10 Ресіталь на арфі, **Кельн** (455,9) 17·20 Дрібні Бетовенові твори (спів музика), **Бресляв** (315,8) 16·00 Концерт, 19·10 „Дер штіле Гартен" вок. авдиція, 21·00 Камер. музика на давніх інструментах, **Будапешт** (549,5) 12·05 Вокальний квартет, 18·55 Спів. ресіталь, 22·30 Циг. музика, **Мілянo** (368,6) 11·30 Легка музика, 17·10 Вок. концерт, 20·45 „Тополіно Алекваторе" муз. ком. Ніпи та Морбеля, **Рим** (420,8) 13·05 Камер. музика.

Субота, 28. липня 1934.

Відень (506,8) 16·00 Легка музика, 16·50 Концерт, 19·15 „Фіделіо" оп. Бетовена, **Братислава** (298,8) 20·00 Оперетка, **Кошиці** (269,5) 17·40 Спів, **Прага** (470,2) 15·15 Концерт, **Лягті** (1807) 18·35 Спів, **Білгород** (429,8) 13·00 Пісоньки, 19·00 Спів, **Берлін** (356,7) 18·30 Давня камер. музика, **Кеніґсвустергавзен** (1571) 20·30 „Ді Медель фон Біберах" муз. комедія Мідера, **Ляйпціґ** (382,2) 12·00 Концерт, 20·15 Веселий вечір, **Мінхен** (405,4) 19·00 „Альтвайберзомер" оп. Фішер - Франка, **Будапешт** (549,5) 22·05 Концерт оп. орхестри, **Мілянo** (368,6) 13·00 Тріо, 20·45 „Ернані" муз. песа Вердія, **Рим** (420,8) 17·00 Інстр.-вок. концерт, 21·30 Симф. концерт.

Львівське радіо.

Пятниця, 27. липня 1934.

6·30—7·25 Ранішня авдиція, 11·57 Сигн. часу, 12·03 Метеорольогічні вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Концерт сальонової музики (віденська нар. музика), 13·00 Полудневий денник, 13·05 Славні співачки з гр. пл., 13·55 З ринку праці, 14·00 Експортові вістки, 14·05 Збіжева біржа, комунікати, 16·00 Муз. радіокабарет, 16·40 Фрагмент із міждерж. ситківкого мечу Польща - Данія, 17·00 Авд. для хорих, концерт орхестри, 17·30 Орхестра Зандлера з гр. пл., 18·00 Репортаж: „Як Лисків перебув кризу", 18·15 Солісти (спів, музика), 18·45 Проломом Стрия через Карпати, 18·55 Хвилина льв. дирекції залізниць, 19·00 Всячина, 19·15 Польська нар. музика (з гр. пл.), 19·50, 19·55 Спортові вістки, 20·00 Вибрані думки, 20·02 Почт. техн. скринька, 20·12, 21·10 Симф. концерт (музика, спів), 20·50 Веч. денник, 21·00 Серед книжок, 22·00 Відч. „Один день на селі", 22·15 Кабарет із гр. пл.

Субота, 28. липня 1934.

6·30—7·25 Ранішня авдиція, 11·57 Сигн. часу, 12·03 Метеорольогічні вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Легка музика, 13·00 Полудневий денник, 13·05 Популярна музика з гр. пл., 14·00 Експортові вістки, 14·05 Комунікат, 16·00 Концерт жидівської музики, спів (Люріє, сопран, Гольдфарб тенор), 17·00 Фрагмент ситківкового мечу Польща - Данія, 17·15 Авд. для дітей: „Пінокіо", 17·40 Привіт Адамовичів, 18·15 Літ. фейлетон „Що чувати?", 18·30 Легка музика з гр. пл., 18·45 Всячина, 19·00 Балачка: „Поляки за кордоном", 19·10 Трансм. із Зальцбурґа: оп. „Фіделіо" Бетовена; в перерві: Спортові вістки, Веч. денник, 22·00 Шопенівський концерт, актуальна балачка, 22·40 Танкова музика, 23·05 Виленська зазуля,

Присилайте передплату!

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у Львові в приватних оборотах 5·27 1/2 зол.

Німецькі марки 198·00—200·00, фр. франки 34·80—35·00, шв. франки 171·75—172·70, фунти стерлінги 26·60—26·80, австр. шилінги 98·00—1·00, чеські корони 21·60—22·00, рум. леви 37·50—39·00, ліри 45·50—46·50.

Золото: Долари 8·91—8·93. Франки фр. 34·40—34·90 Дукати 82·10—82·80, Корони 36·40—37·00, Рублі 45·50—46·50.

Срібло: Корони 0·28, Фльорени 0·70, Рублі 1·20.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що в дні 26. липня ц. р. кооперативам платив за:

1 к.	десер. масла	2·10 зол.
1 л.	молока	0·15 „
1 л.	сметани	0·60 „
1 к.	яєць	2·25 „

Пастеризоване молоко з доставою до дому 1 літра 25 сот.

Тенденція на масло, молоко і сметану вдержана, на яйця слаба.

Маслосоюз повідомляє, що від 27. липня н. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомисарні „М. С." у Львові (вул. Б. Глоацького 23):

Курята	(пара курят важить не менше як 1·50 кг.) за 1 кг.	0·90	зол.
Кури	I кляса „	0·80	„
„	II „ „	0·60	„

Тенденція спокійна.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО".

Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошенеі шпальти.

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . . . зол. 0.35
„ одношпальтовий в тексті і новинках „ 0·60
„ на першій сторінці . „ 0·80

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні і приват. кореспонденція по зол. 0.15
купно, продаж, винаєм і т. п. . . . . „ 0·10
шукаючі праці . . . . . . „ 0·07
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . зол. 180·—
„ „ 1/2 . . . . . . „ 250·—
„ „ 1/4 . . . . . . „ 130·—
„ „ 1/8 . . . . . . „ 70·—

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.